

Rigsdagstidende.

1850. Forhandlingerne paa Landstthinget. № 207.

69de Møde.

Mandagen den 3die Juni.

(Forts.)

Orsted (fortsat): Ved Adelsens Privilegier af 24de Juli 1661 § 3 hedder det, at der ikke maa lægges Skat hverken paa Adelen eller paa dens Bønder uden i højeste Nødvendighed, hvor Rigets Bedste krævede det. Det var et ubestemt Tilfagn, som man ikke kunde være meget godt tjent med hverken paa den ene eller paa den anden Side. Det kan ikke have været Meningen, at det aldeles Intet skulde sige, men man var belavet paa, ikke at ophæve den, men at give den en Forandring, saaa at det fik en Betydning for denne Klasse, som Privilegiet blev meddeelt, og paa den anden Side ikke skulde i overvættens Grad forhindre Regjeringen fra at udøve den fornødne Beskatningsret. Det blev derfor ved Reskript af 6te Juli 1670 bestemt, at Adelsens Hovedgaarde skulde være frie for Skat, derimod deres Bøndergods, der forhen havde havt Deel i Friheden, saaledes at man behøvede Adelsens Samtykke til dens Beskatning, skulde ikke længere være undtaget fra de almindelige Skatter. Denne Resolution indeholder rigtignok den Klausul: „Indtil vi anderledes tilfage“, og Kongen har og for længe siden anderledes tilfagt, og givet denne Resolution de nærmere Bestemmelser, som den i højeste Grad trængte til. Paa den Tid var der ikke skarpe Grændser mellem Hovedgaarden og Bøndergodset. Adelen kunde nedlægge Bøndergaarde og derved forøge Hovedgaarden, og der var heller ikke fastsat, at den for at beholde denne Skattefrihed skulde eie et bestemt Quantum Bøndergods, men det var hjemlet for Adelsens Hovedgaarde i Almindelighed. Det behøvede vistnok mange nærmere Bestemmelser, og dem fandt de siden ved Anordninger, som udkom i 1682 og bleve bekræftede ved Landsloven, der som bekjendt udkom i 1683. For

det første blev ved Forordningen af 28de Januar 1682 § 1 den Forrettighed hævet for Adelen, som den hidtil havde besiddet, at den var den eneste, der maatte eie Sædegaarde; de havde havt denne Rettighed før Souverainiteten og den var ikke for 1682 betaget dem, med Undtagelse af, at der til Fordeel for Kjøbenhavns Borgere blev gjort Undtagelse ved deres Privilegier at eie dem. Ved Forordningen af 28de Januar 1682 § 1, blev det tilladt Alle at tilforhandle sig Sædegaarde, og dette blev gjentaget i Lovens 5—3—19; derved ophørte Skattefriheden at være en Forrettighed for Adelen. Der kunde nu kun være Spørgsmaal om Rettigheder, som skulde tilkomme Sædegaardene uden Hensyn til Besidderen. Det var i denne Henseende vigtigt, for det første at bestemme, hvilke Gaarde skulde ansees som Sædegaarde, hvorved der var uhyre megen Tvivl og Busskellighed, og der blev gjort mange Forsøg paa at tilfagne sine Eiendomme denne Egenkab; det var derfor nødvendigt, ogsaa at faae en Begrændsning i denne Henseende. Dette skete ved Forordningen af 16de December 1682, der tillige indeholder den særdeles vigtige Bestemmelse, at Ingen maatte have den omhandlede Rettighed, med mindre han havde Bøndergods paa 200 Tønder Hartorn. Dette fik stor Betydning derved, at Forordningen af 28de Januar 1682 § 4 allerede havde bestemt, hvad der ogsaa blev gjentaget i Landslovens 5—10—48, at ingen Godseier maatte nedlægge Bøndergaarde for at forøge Hovedgaarden. Den Skattefrihed, han havde med Hensyn til sin Hovedgaard, gav han da Bederlag for derved, at der var meget af det Gods, hvorover han var Eier, som han ikke kunde disponere over efter Godtbefindende, men som skulde holdes tilbage til Fordeel for Bønderstanden, der saaledes paa en Maade fik Bederlag, fordi og en Deel Jorder bleve skattefrie. Det var upaatvileligt et stort Baand, der